

't Stambeest te doen ontwaken. Helaas heeft de wereldoorlog ook aan dit mooie, maar moeilijke werk (de Fransch-Vlaamsche dialecten verschillen natuurlijk nog al van 't algemeen beschaafd Nederlandsch) een onverhoopt einde gemaakt.

Maar had niet reeds 18 Februari 1902 de afgevaardigde van dit district pastoor Lemire, in de Fransche Kamer de wenschelijkheid betoogd, dat de lehraren die naar Vlaanderen kwamen geen tegenstanders zouden zijn der streekspraak?

Te merkwaardig, te teekenend is 't antwoord van den minister van eeredienst Leygues aan Lemire, om het onvermild te laten; het is een antwoord, dat zoo ontzaglijk veel verklaart ook uit de geschiedenis der Vlaamsch-Waalsche tegenstellingen in België: „Ik ben de meening toegedaan, dat de Fransche taal, de nationale taal, voor alle andere moet gaan. Zij was en is de brengster van alle vrijheidsgedachten. Indien men zich in zekere streken nog tegen de Fransche taal verzet, dan is het omdat zij een modernen lichtstroom met zich brengen zou“.

Evenwel: de nationalistische opleving, die in Vlaanderen gewekt is kan niet meer geheel den kop ingedrukt worden.

„Gij zegt dat 't Vlaamsch te niet zal gaan, 't en zal —“

De opwekking gaat voort, congressen, jeugdwerk, Vlaamsche bijdragen in kranten en tijdschriften.

„Dat men in dien Fransch-Vlaamschen westhoek zijne schone moedertaal nog niet gansch verloren heeft — schreef Dr J. A. van Praag in De Dietsche Gedachte — „na bijna drie eeuwen van scheiding, is een wonder. Een van de meest ontroerende oogenblikken in mijn leven was, toen ik te Gent op een Philologencongres een blaadje kocht, een klein, eenvoudig blaadje met stunteligen stijl en armelijken inhoud „De Vlaamsche stemme in Frankrijk“ door Fransche Vlamingen geschreven, en toen men mij vertelde, dat het Vlaamsch in die dorpen nog leeft; dat er zelfs nog enkele duizenden zijn, die er geen Fransch kennen en dat er in sommige parochies door de pastoors, op verzoek der bewoners, in het Vlaamsch geprekeerd wordt. Nederlanders, zij, zoo goed als wij. Nog in het begin der achttiende eeuw dichtte in Duinkerken Michiel de Swaen in het Nederlandsch, en bezong er den Amstel, één van de rivieren, van zijn land“.

Zou 't ons dan geen goed doen, wanneer we kammik prof. Looten op 't vierde Vlaamsch congres (Juli 1927) te Hazebroek, hoopvol de toekomst inziende, hooren verklaren: „Zeker is het, dat de tijd voor de Vlamingen werkt“?

Het bovenstaande zal, dunkt ons, wel voldoende zijn. Uwe belangstelling te wekken (mocht die nog ontbreken) voor onze stamgenooten in Noord-Frankrijk; het maakt tevens overbodig een breedvoerige, gedetailleerde bespreking van 't boek van Blachon, dat we, behoudens onze opmerking over 't oer-Fransch karakter van Fransch-Vlaanderen, van harte kunnen aanbevelen.

Het merkwaardigste is, dat waarom ik Vlaanderen liefheb geschreven is door een Franschman. Hij biedt in dit warme, milde boek a. h. w. amende honorable voor wat zijn land en volk aan deze provincie misdeed, zijn boek is aanklacht en boetprediking, hij zingt den lof van 't Noorden en rukt Parijs 't luttelachtig masker van 't afzichtelijk gelaat.

„Het heeft mij toegeschenen — zoo motiveert hij — dat Vlaanderen het wel verdiend heeft voor één keer een Fransch oordeel te bekomen, oerlijk gewettigd en dat iets anders zijn zou dan een bekeer met gal. Voor eigen rekening heb ik Vlaanderen deze ootmoedige en platonische eerbiedstelling willen aanbieden, voor al het zedelijk onrecht door degenen aangedaan, die het noch begrijpen noch liefhebben kunnen.“

In 't hoofdstuk De Vlaamsche Eva bezingt Blachon de Vlaamsche vrouw, hij roemt haar schoonheid, haar moederlijken zin en vastberadenheid. „Wat mij betreft — overdrijft hij — ken ik er die in hun kleine pink meer weerstand en gezond oordeel, meer geest en beradenheid bezitten, meer praktischen zin vooral, dan een heel kiescollege van de boorden der Rhône of der Garonne.“

Is het niet te betreuren, dat dit Vlaamsch gebied zoo hecht verbonden is aan 't moderne Babylon? En dat „de onzuivere lucht der Parijsche modderpoelen, die op dertig myriameters in 't rond, de verbeelding bezoedelt, de zielen doorkankert en de huisgezinnen ontvolkt“, ook den dampkring der Vlaamsche Eva bederft? En dat in „de Parijsche modderpoelen“ zooveel jong, frisch leven uit Vlaandrens landouwen en steden ondergaat?

¹⁾ De uitgave van twee van dezen uiteenlopende Zuid-Nederlandschen dichters zal belang wekken bezorgd door Dr V. Geelen, Prof. M. Sabbe en Dr C. Haysmans. De werken van De Swaen zullen verschijnen in 9 deelen van ongeveer 300 blz. Misschien bestaat t.z. gelegenheid op deze hoogst-belangrijke uitgaaf terug te komen.

²⁾ De bewoording van Steensels is hier en daar nogal stroef en leest vaak moeilijk. De taal van de Westvlaamse meester leent zich blijkbaar niet tot uiteenzettingen van historische en politieke aard. (Wies Moens)

„Men kan er zeker van zijn, dat de drie vijfden van het vrouwelijk personeel der Mode, den schouwburg te Parijs... aangekomen zijn in de Fransche overbevolking van 't Noorden en 't Oosten“.

Na de vrouw roemt Blachon de Leeuwen-welpen van Vlaanderen. Deze Franschman is een vriend der kinderen, hij deelt kinderlijk in hun kinderlijke genoege, hij voert pleit voor beter en gezonder levensvoorwaarden voor de kleinen in de arme Vlaamsche fabrieksteden: hun jeugd duurt toch al zoo kort, hun wonderde frisheid en jonge wilskracht gaan toch al zoo spoedig onder in de ellende van 't leven.

„Politiek, beheer, nijverheid, kazern, alles wat platrukt — alcohol, slechte drukpers, kroegen, cinema's, enz. — alles wat de verbeelding ontkeut en de karakters verlamt, alles wat bezoedelt en bevuilt, komt op die zoo tengere kleine, zoo kunstgevoelige wezenlijes neervallen, om hen gemeen te maken, hen te ont-Noordschen, om hun natuurlijke kleur te tanen en te bevuilen.“

De Vlaming van een ras, dat tot dienen geschapen is?

Hun voorhoofd — gemaakt om te zweelen, niet om te denken, noch om te heerschen“?

Hoe onwaar! Wat den Vlaming ontbreekt, om hem in de volksgemeenschap een eerste en eerplaats te doen innemen is opheffing van den politieken en sozialen druk, waarvoor hij gebukt gaat, is verbetering zijner ontwikkelingskansen. In de Vlamingen van dezen tijd stroomt metterdaad hetzelfde bloed, in hen leeft dezelfde kracht als in hun voorgelacht, zij zijn nog de Vlamingen met de lange handen.

In de laatste hoofdstukken teekent de Schrijver de schaduwen en vlekken, die hij ziet in het zoo hoogelijk geprezen en geliefde Vlaanderen. Welk een tegenstelling tusschen het voorheen en thans.

Eens verlichten de roem en daden van het Vlaamsche ras den Europeeschen hemel als „een vlammen spoor“. „Nooit hebben de Vlamingen opgehouden te strijden, noch te schitteren onder de vindingrijkste beoefenaars der menschelijke nijverheid en van al de schoone Kunsten.“

En thans? Bedenkt, dat het een Franschman is, die het schrijft: „teurige en leelijk gebouwde steden, slecht onderhouden en vuil; gemeentebesturen, die een volle halve eeuw achteruit zijn; arme wijken van een afstootelijke ongezondheid; rijke wijken, die naargeestig, norsch zijn en vloeken tegen alle kunstrijke samenstelling. Het volk als verwaarloosde menigte behandeld bijna als vijanden, door de ambtenaren veel meer beheerd dan bediend“ (spat van ons).

Slachtoffer der Parijsche denationalisatie- en assimilatie-politiek is 't Fransch-Vlaamsche wingewest met zijn 200.000 Vlaamsche bewoners geweest, nu reeds meer dan twee en een halve eeuw.

De oorzaak van den achterstand, de geestelijke en stoffelijke armoede van dit district treft Blachon in dit voornis (vergunt ons nog dit citaat; Blachon zegt de dingen zoo goed): „De factor, die onze Fransch-Vlamingen benadeelt is de verderfelijke invloed, die bij ons het overal elders zoo bloeiende Vlaamsch genie onderdrukt en uitput. 't is de imperialistische atmosfeer van onzen bureaucratischen centralisatiegeest, 't is de omklemming van die zoogezegd Latijnsche bestuurlijke alle-nheerschappij, welke op het Vlaamsche menschedom weegt gelijk een looden kap, die het insluit in een dwangbuis, die het belet zijne ware en brede, schepende leefbaarheid te ontplooiën.“

De vlekken, die zijn tafereel van Vlaanderen verduisteren hóoren niet bij 't model: „zij zijn slechts de noodlottige schaduw van den Latijnschen giftappel“.

Wat is, vraagt de Schrijver tenslotte, Frankrijks dank en loon geweest aan Fransch-Vlaanderen voor 't wicht van oorlogstijd, dat het meer dan vier lange jaren als verpletterd heeft?

De vraag stellen is ze beantwoorden.

Vlaanderen tel voor Frankrijk slechts mee „als gewest der middelen om voort te brengen“, d.w.z. als „eene kip met gouden eieren of ook eene melkkoe“.

Een goed werk, een nobele daad van eenvoudige rechtvaardigheid heeft de heer Blachon verricht t.o.z. onzer stamgenooten in zijn vaderland en deswege heeft hij aanspraak op onzen grooten dank.

Zijn boek heeft óók beteekenis voor de kennis van den Germansch-Latijnschen strijd op geestelijk en zedelijk gebied in 't algemeen. Immers, de politiek der Fransche regering tegenover de Vlamingen binnen haar rijksgrenzen is essentíel geen andere als die van Brussel tegenover onze Stamverwanten in België.

M. J. LEENDERTSE.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Het Hongaarsche Calvinisme van 1918 tot heden.

In het pas verschenen nummer van „Antirevolutionaire Staatskunde“ geeft prof. Dr J. Sebestyén

een prachtig overzicht van de historie van het Calvinisme in Hongarije. Het is een model van beknoptheid. Indien wij ook uit andere landen zulke overzichten kregen, zouden wij ons tegenover hen niet zoo vreemd voelen. Weliswaar beschouwt prof. Sebestyén het Calvinisme hier uit politiek oogpunt. Maar ook voor het kerkelijke leven kan men hieruit veel leeren. Trouwens, ook een politiek moeten wel van elkander gescheiden worden, maar en het Calvinistisch kerkelijk leven en het Calvinistisch politieke leven hebben ten slotte toch dezelfde principiele basis. Hij verdeelt de historie van het Hongaarsche Calvinisme in drie perioden: van 1526—1867, van 1867—1918, van 1918 tot heden. Omtrent de laatste schrijft hij:

„En deze tijd is met de October-revolutie van 1918 en met het Communisme van 1919 feitelijk gekomen. Radicalisme en sociaal-demokratie zijn — door den voortdurenden arbeid en agitatie der vrijmetselaarslogen en vakverenigingen en door de groote debáte van den wereldoorlog — vreeselijke, immers goed georganiseerde, machten geworden en de lieden van de Roomsche Katholieke volkspartij hebben hun aanhangers ook energiek georganiseerd. Zoo kwam dan in 1918 de October-revolutie, waardoor niet alleen aan de 67er Ausgleichspartij, maar ook aan de Onafhankelijkheidspartij het bestaansrecht werd ontnomen. Want Oostenrijk en de Habsburgers vielen weg en hierdoor heeft het bestaan van deze twee, sinds 1867 heerschende partijen geen zin meer.“

De Protestanten en vooral de in de politiek een steeds grootere rol spelende Gereformeerden zijn echter hierdoor — bij gebrek aan eigen politieke organisaties — in de grootste verlegenheid en moeilijkheid gekomen. Want toen het Communisme in Augustus 1919 viel en de Christelijk-nationale reactie kwam, was het oude parlement alleen de Roomsche Katholieke Volkspartij nog staande, die nog als mogelijk kon optreden. En zoo werd dan deze Roomsche Katholieke Volkspartij het nieuwe kristallispunt van de geheele moderne Hongaarsche Christelijke politiek en zoo kreeg het geheele Christelijk-nationale regime in Hongarije — met tegenstaande de vele Protestantische leiders — een sterke Roomsche Katholieke tint.

De toestand van de Gereformeerden werd zoodoende zeer moeilijk. De groote massa Gereformeerde boeren n.l. die vroeger voor 90 procent tot de Onafhankelijkheidspartij behoorden en vele intellectuelen, die onder de Tazas zich wel voelden, kunnen hun politiek tehuis niet meer vinden.

Want met de radicalen en de door de Joden zeer gecompromiteerde liberalen willen zij uit patriotische en nationale gevoelens niet samen gaan. Maar met de klerikaal gezinde Christelijk-nationale partij willen zij — uit eelgeuze overtuiging — ook niet in één partij leven. En zoo staan zij nog steeds, ook heden ten dage, voor het probleem: wat nu? Want zij voelen reeds van jaar tot jaar sterker, dat tegen het zich steeds meer en meer organiserende moderne en atheïstische radicalisme, liberalisme en sociaal-demokratie en tegen het machtig vooruitdringen en zich ook politiek energiek organiserende klericalisme, de personen van hunne z.g. Gereformeerde staatslieden geen blijvende en vaste redmiddelen meer kunnen zijn.

En zoo is dan het zaad van de Anti-revolutionaire partij in het jaar 1920 ook in Hongarije gezaid. In dit jaar is n.l. de Gereformeerde beweging „officieel“ opgetreden en in dat jaar hebben wij ook den Calvinistischen politieken bond te Boedapest opgericht.

De ontvangst is wegens de onkunde der menschen niet bijzonder enthousiast geweest. Maar na afloop van zeven jaren kunnen wij het — met dankbaarheid aan den Heere — vaststellen, dat de vatbaarheid der zielen, gedurende deze jaren, buitengewoon is toegenomen. Nu staan wij op het punt — want het historisch oogenblik is daar — om d.v. tot eigen organisatie over te gaan en een eigen zelfstandige politieke partij op Calvinistischen grondslag op te richten. Zal dit met de hulp des Heeren slagen, dan zal de oude historische lijn van het Hongaarsche Calvinisme niet alleen op theologisch en kerkelijk, maar ook op politiek gebied met oetmoedigheid, maar tot den strijd voor de eere Gods gewapend hart, voortgezet worden.“

Het verblijdt ons ten zeerste, dat prof. Sebestyén het psychologisch moment, het historisch oogenblik, wil aangrijpen.

God van den hemel doe het dezen stoeren strijd der gelukken.

De crisis in den Islam en Indië.

Gelijk men reeds uit de dagbladen heeft kunnen lezen, kraakt het in de wereld van den Islam.

Het Mohammedanisme is een geweldige crisis ingetreden en niemand kan voorspellen waarop dit zal uitloopen.

Het is vooral voor onze Zending noodzakelijk hieraan meer dan voorbijgaande aandacht te schenken.

„De Banier“, het Christelijk Weekblad voor Nederlands-Indië, wijdt er de volgende beschouwing aan:

„Daar moet dan toch wel een heele onrust gaan door geheel de Islamitische wereld. Het voor den Islam onrustbarend bericht gaat de wereld door: dat Moestafa Kemal den hand tusschen Turkije en den Islam zou hebben verbroken; dat Turkije a-religieus zou zijn geworden.“

Eerst was daar de afzetting van den Khalif, het afschaffen van het khalifaat.

Daarna komt het ontstellende bericht dat de Moh. wel als staatswet zou worden afgeschaft en een glans op de Westersche burgerrechtelijke beginselen gebaseerde codificatie zou worden ingevoerd.

Dan weer dat het polygame huwelijk zou worden afgeschaft.

En
langrijke
Volksp
houder
De
Nog
bij de
dienst
vastate
benalij
Dez
gele
word
Zou
verw
Het
orth
afgevr
moge
stemm
arelli
aan h
Turkij
moet
van de
zal me
De
en Isl
en riv
vrijhe
hier r
afzien
Voor
zijn
is, dat
ook re
elken
De
De
„Mer
de con
punt
heidso
moske
stijpte
zwakt
oorlog
en er
een de
Moesta
toen d
kamer
gang
en re
gane g
Daar
heeft
slaan
na de
Indi
met d
volken
het la
zeker
heerij
Turkse
logjaar
Dan
of van
de oog
richten
Zullen
volgen
Zoo j
zijds h
stijgt e
Islam v
Onze
deeldhe
aan te
Jezus
blijft en
Gelijk
serland
In een
Verenig
„Vrijz
beschou
ma's) v
Maar
„Vrijd
wonder
gedaan
oorzake
middele
2 wie
alen en
tuurlijk
maar o
kelijkhe
de waa
eenig e
De
hare va
Het
logisch
oordeel
Alleen
wannee
dat God
zij de
Prof.
meer a